

Reykjavík, 26. október 2020

R20100135

Viðtakandi: Alþingi nefndasvið

Sendandi: Mannréttinda- og lýðræðisskrifstofa Reykjavíkurborgar, Halldóra Dýrleifar
Gunnarsdóttir

Efni: *Umsögn um frumvarp til laga um jafna stöðu og jafnan rétt kynjanna, 14. mál*

Fyrst eru settar fram almennar ábendingar/athugasemdir við frumvarpið en á eftir fylgja ábendingar/athugasemdir við einstakar greinar þess.

Almennt:

Sú afstaða er ítrekuð, kom áður fram í samráðsgátt, að vinna hefði átt frumvarp að lögum um jafna stöðu og jafnan rétt kynjanna sem hefði haft útvíkkun jafnréttishugtaksins að leiðarljósi. Í því sambandi er vísað til mannréttindastefnu Reykjavíkurborgar en hún byggir á jafnræðisreglunni og miðar að því að allar manneskjur fái notið mannréttinda án tillits til uppruna, þjóðernis, stéttar, tungumáls, litarháttar, trúarbragða, lífs-, stjórnmálaskoðana, trúleysis, kyns, kynhneigðar, kynvitundar, kyntjáningar, kyneinkenna, aldurs, fötlunar, holdafars, líkamsgerðar, heilsufars, atgervis eða annarrar stöðu. Með þessum hætti er unnið gegn margþættri mismunun og lögð áhersla á heildstæða sýn í þágu borgarbúa þar sem margir tilheyra fleiri en einum þeirra hópa sem stefnan nær til. Þessi nálgun hefur ekki orðið til þess að kynjajafnrétti hverfi í skuggann þvert á móti hefur verið lögð áhersla á að kynjajafnrétti sé rauði þráðurinn í stefnunni og tekið sé mið af stöðu kynja innan þeirra hópa sem hún nær til.

Gildissvið frumvarps laganna um jafna stöðu og jafnan rétt kynjanna snýst um að koma í veg fyrir mismunun og tryggja jafnrétti á grundvelli kyns en stjórnslá jafnréttismála tekur til fleiri þátta. Eðlilegast væri að láta þetta haldast í hendur með því að samþætta þá lagabálka sem taka til mismununar. Bæði væri aðgengilegra fyrir fólk að nálgast lögin með þeim hætti og það myndi ná betur yfir veruleika þess þar sem einstaklingar geta orðið fyrir margþættri/fjölþættri mismunun. Það er þó kostur að „vinna gegn fjölþættri mismunun“ sé tilgreint sem leið að markmiðum laganna.

Fólk sem velur sér kynhlutlausa skráningu í þjóðskrá gerir það vegna þess að það telur sig ekki falla að kynjakerfinu karl/kona. Í því ljósi er það bæði rangt og sýnir fólki með kynhlutlausa skráningu ekki virðingu að skilgreina hugtakið kyn með þeim hætti að það nái einnig yfir fólk með kynhlutlausa skráningu.

Það lengir augljóslega textann á all mörgum stöðum að nota einnig „ fólk með kynhlutlausa skráningu“ en það gerir þennan hóp sýnilegan og viðurkennir tilverurétt hans sem er ekki gert með sama hætti ef kyn er einnig notað yfir hann. Frumvarpið gæti því borðið heitið: Frumvarp til laga um jafna stöðu og jafnan rétt kynjanna og fólks með kynhlutlausa skráningu. Alls staðar þar sem kyn er tekið fram í frumvarpinu þarf einnig að tilgreina „og fólk með kynhlutlausa skráningu“. Það skýtur skökku við að vera með lög um kynrænt sjálfræði, sem eru mikið framfaraskref, en viðurkenna ekki stöðu fólks sem velur þá leið í frumvörpum sem á eftir koma.

Gæta sérstaklega að stöðu fólks með hlutlausa skráningu kyns í þjóðskrá.“ Til að þetta gangi eftir er lagt til að lög um stjórnarsýslu jafnréttismála gildi einnig um stjórnarsýslu á sviði laga um kynrænt sjálfræði, sjá umsögn Reykjavíkurborgar um frumvarp til laga um stjórnarsýslu jafnréttismála dags. 23. október 2020.

Í greinargerð með frumvarpinu er fjallað um samráð við gerð frumvarpsins. Það skal tekið fram að það fór af stað með miklum ágætum með samráðsfundi og skipan starfshópa. Hins vegar þá var hætt að kalla til fundar í þeim hópi sem mannréttinda- og lýðræðisskrifstofa átti fulltrúa í og eru þessi drög því ekki nema að hluta til afurð samvinnu.

Athugasemdir/ábendingar við ákveðnar greinar frumvarpsins:

1. gr.

Liður a.

Um leið og aldrei er hægt að telja upp allar leiðir til að ná fram jafnrétti þá er nauðsynlegt að nefna fjármál á nafn þar sem ákvörðun um úthlutun fjármagns hefur veruleg áhrif á stöðu fólks og er ákvörðun sem oft hefur áhrif á jafnrétti.

Lagt er til að a-liður verði orðaður með eftirfarandi hætti:

- a. gæta jafnréttissjónarmiða og vinna að samþættingu kynja- og jafnréttissjónarmiða í stefnumótun og ákvörðunum **m.a. um úthlutun fjármagns** (feitletrað er það sem lagt er til að bætt sá við) á öllum sviðum samfélagsins.

Liður k.

Hér þarf að stíga fastar til jarðar t.d. með því að **vinna markvisst gegn kynskiptum vinnumarkaði** (feitletrað er það sem lagt er til að sé breytt) í stað „stuðla að því að störf flokkist ekki í sérstök kvenna- og karlastörf.“

2. gr.

7. liður

Í núgildandi lögum um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla nr. 10 frá 2008 er fjallað um kynjasamþættingu. Í þessu lagafrumvarpi er fjallað um „samþættingu kynja- og jafnréttissjónarmiða“. Í orðskýringum frumvarpsins, lið 7, segir: „*Samþætting kynja- og jafnréttissjónarmiða*: Að skipuleggja, bæta, þróa og leggja mat á stefnumótunarferli þannig að sjónarhorn jafnréttis kynja sé á öllum sviðum fléttað inn í stefnumótun og ákvarðanir þeirra sem alla jafna taka þátt í stefnumótun í samfélaginu.“ Þetta er skilgreining á samþættingu kynjasjónarmiða en ekki kynja- og jafnréttissjónarmiða og þarf að færa til betri vegar.

Eftirfarandi er lagt til:

Samþætting kynja- og jafnréttissjónarmiða: Að skipuleggja, bæta, þróa og leggja mat á stefnumótunarferli þannig að sjónarhorn **jafnréttis almennt** (feitletrað er það sem lagt er til að bætt sá við) og jafnréttis kynja sé á öllum sviðum fléttað inn í stefnumótun og ákvarðanir þeirra sem alla jafna taka þátt í stefnumótun **og koma að ákvarðanatöku** (feitletrað er það sem lagt er til að bætt sá við) í samfélaginu.

9. gr

Vísað er í umsögn Reykjavíkurborgar dags.23. október um stjórnslu jafnréttismála þar sem lögð er áhersla á að Jafnréttisstofu sé tryggt fjármagn/mannaflí til að taka við nýjum og umfangsmiklum verkefnum.

15. gr.

„Á öllum skólastigum skulu nemendur hljóta jafnréttis- og kynjafræðslu við hæfi þar sem m.a. er kennt um kynjaðar staðalímyndir, kynbundið náms- og starfsval og málefni fatlaðs fólks og hinsegin fólks.“ Hér ætti að bæta við um málefni innflytjenda.

Setningin verði:

Á öllum skólastigum skulu nemendur hljóta jafnréttis- og kynjafræðslu við hæfi þar sem m.a. er kennt um kynjaðar staðalímyndir, kynbundið náms- og starfsval, málefni fatlaðs fólks, hinsegin fólks **og innflytjenda** (feitletrað er það sem lagt er til að bætt sé við).

Í fimmtu málsgrein er fjallað um að efla skuli rannsóknir á stöðu kynjanna í íslensku samfélagi. Rannsóknir eru hvorki menntun ná skólastarf og á þetta því heima í sér grein en ekki undir grein um menntun og skólastarf.

24. gr.

Með fjölþætta mismunun í huga ættu innflytjendur að eiga fulltrúa í jafnréttisráði.

25. gr.

Finna ætti aðrar og áhrifaríkari leiðir til að vinna að jafnréttismálum en jafnréttisþing.

28. gr.

Vakin er athygli á því að í 44. grein sveitastjórnarlaga segir í lið 2: „Ef velja á tvo eða þrjá fulltrúa í nefnd skal a.m.k. einn af hvoru kyni vera á lista. Ef velja á fjóra eða fimm fulltrúa skulu a.m.k. tveir af hvoru kyni vera á lista. Ef velja á sex til átta í nefnd skulu a.m.k. þrír af hvoru kyni vera á lista. Ef velja á níu fulltrúa skulu a.m.k. fjórir af hvoru kyni vera á lista. Ef velja á fleiri í nefnd skulu a.m.k. 40% af hvoru kyni vera á lista. **Ef kjörgengi í nefnd er bundið við sveitarstjórnarmenn eða varamenn þeirra á þessi regla þó ekki við. Hið sama á við ef kjörgengi í nefnd er bundið með þeim hætti að ekki er fært að fullnægja kröfum samkvæmt þessum lið.**“ (Feitletrun er okkar). Það er því misræmi á milli sveitastjórnarlaga og frumvarpsins. Það má skoða það hvort það þurfi að tilgreina það sérstaklega að fólk með kynhlutlausu skráningu teljist hvorki til kvenna né karla í útreikningum.

29. gr.

Taka út „leitast við að“ í síðustu málsgrein.

Hún verði: Þá skulu opinberir aðilar greina á milli kynja við alla tölfræðivinnslu nema sérstakar ástæður, svo sem persónuverndarhagsmunir, mæli gegn því.

30. gr.

Nauðsynlegt er að undirstrika að samþætting kynja og jafnréttissjónarmiða eigi einnig við um úthlutun fjármagns.

Lagt er til að þetta verði með eftirfarandi hætti:

Samþættingar kynja- og jafnréttissjónarmiða skal gætt við alla stefnumótun og áætlanagerð, **m.a. við úthlutun fjármagns**, sem gerð er á vegum ráðuneyta og opinberra stofnana er starfa á málefnasviði þeirra. Hið sama gildir um alla ákvörðunartöku innan ráðuneyta og stofnana eftir því sem við getur átt. (Feitletrað er það sem lagt er til að bætt sá við).